

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 234. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1817_309A-txt-shoot-idm6318.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Efter Malkom besteg en ny Slægt Tronen med hans Dattersøn Dunkan, Søn af Crinan, Abbed i Dunkelde. Crinaniderne, tolv i Tal, sad paa Thronen i halvtrediehundrede Aar,*til 1286. dog maaskee med Undtagelse af den Tid, da Macbeth Finlegs Søn anmassede sig samme. Denne Konge-Morder er ved Shakspears Fremstilling blevet den navnkundigste af de gamle Skotte-Konger, og det ei ganske uden Føie, thi ligesom det sære Sagn om ham virkelig er et Oldsagn, 235saaledes viser Alt at han var en saare udmærket*faldt 1054. Aand, der vilde været Kronen værdig hvis han ei som en Voldsmand havde ranet den. De følgende Kongers Levnet synes ei at være synderlig mærkværdigt, da smaa Grændse-Krige med Engelland og Strid med opsætsige Adelsmænd udgjør deres meste Bedrift. I Korstogene tog ingen af dem personlig Deel, men dog fulgdes David af Huntindon, Kong Vilhelms Broder, med Rikard Løvehjerte, og havde en ikke mindre møisommelig, men endnu meer eventyrlig Hjemrejse end han. Samme Grev David er imidlertid blevet mest navnkundig ved sine Efterkommeres Tronstrid, som en Tidlang forstyrrede Skotland, da Konge-Slægtens Mands-Linie var uddød med Vilhelms Sønnensøn Alexander den Tredie.*1285. Under denne Konge var det at Haagen hin Gamle feidede paa Skotland, og tabde Slaget ved Largs, som Skotterne vel gjøre for*1263. meget, men Normændene endnu vissere for lidet af, thi Haagens Tog var Norges sidste Forsøg paa at hævde sig Herredømmet over Syder-Øerne (Hebuderne) og det var Norges sidste Sætog, Havet slugde Flaaden, Haagen døde paa Ørkenøe en sørgelig Straadød, og hans Aand kunde Snekken ei hjemføre med hans Liig. Nu oversvømmede Skotter Øerne, og Maagens Haagensen solgde sin Ret for Guld, som naturligviis ei betaltes længere end til man mærkede, at den Spydstage hvori Retten sad, var sønder236brudt. Vel havde man i Giftermaalet mellem Erik Maagensen og Alexanders Datter Margrete Udsigt til en bedre og inderligere Forbindelse med Skotland, især, da efter Alexanders Død, Eriks Datter virkelig kaldtes til den skotske Trone, dog egenlig kun for paa den at kobbles til Engellands Edvard den Første, men hun døde paa Veien, og nu opstode tvende Medbeilere til Kronen, der begge nedstammede fra David, da den ene: Robert Bruus var hans Dattersøn, den anden, Jon Baliol, Dattersøn af Davids ældste Datter, men begge vare de paa Fædrene-Side af fremmed Herkomst, Bruus af engelsk og Baliol af normannisk. Da nu Ingen af dem vilde vige, og Landets andre Høvdinger ei heller kunde enes om at vælge, gjorde man Kong Edvard til Voldgiftsmand, og han syndes hvad paa en Maade ogsaa var sandt, at Ingen var Kronen nærmere end han selv, det gjaldt kun om hvilken af Medbeilerne der vilde indsee det og hylde ham. Det vilde ikke Bruus men Baliol og han blev da Edwards Under-Konge,*1292. men da Tiden viiste at han kun antog for Spøg hvad der var Edwards ramme Alvor, mistede*1295. han efter Slaget ved Dumber, Krone og Frihed, som han alt længe havde forskjærtset. Langt fra at unde Bruus det Sæde hvorfra han hjalp til at styrte Baliol, betragtede Edvard nu Riget som et hjemfaldent Lehn. Vel opstod der en vældig skotsk Helt, Vilhelm Vallas, til hvis modige 237Kamp for Fædrenelandets Frihed Lykken smilede, men snart misundte Landets Høvdinger ham den Hæder og Raadighed, hvortil han vel var skabt, men syndes ikke født, og Splidens Frugt var Edwards Seier, Vallas maatte for at undgaae den almindelige Trældom fredløs omvanke mellem Bjergene, og kom dog tilsidst ved sine Venners Forræderie i Tyrannens Haand, som bogstavelig sønderrev ham. Imidlertid spillede Edvard Mester i Skotland, lod den gamle Hyldings-Steen paa Skone, som Skotterne ansaae for Tronens Grundvold, føre til London, og søgde at udrydde al Ihukommelse af de fremfarne Dage, saa at Beskyldningen for at have ødelagt Skotternes skriftlige Mindesmærker vilde omtrent være beviist, naar man kunde bevise at der da vare saadanne til. Dog, det var kun Forsynets Villie at tugte det uenige Folk, og ydmyge dets trodsige Høvdinger, ei at gjøre Skotter til Slaver. I Engeland opvoxde Skotlands Befrier: Robert Bruus den Yngre, der bar samme Navn men bedre Hjertelag end hans Fader. En af den i Skotland fornemme og mægtige Cumenske Slægt gjorde ham mistænkt hos Tyrannen, hvis Morderhaand han kun undgik ved en hurtig Flugt, men uden endnu at have beseiret Andre end sin Avindsmand Jon Cumein hin Røde, hvem han med egen Haand slog, og uden at være raadig over en Fodsbred mere Land end saavidt hans og hans faa Følgesvendens Sværd 238kunde række, antog Flygtningen trøstigt det Kongenavn*1306. hvortil han var født, og uagtet han enstund med det var til Latter selv for sine ringeste Landsmænd, blev han dog ei blot deres Konge, men lever i deres Krønike som sit Fædrenelands heltmodige Velgjører, saalænge Fædrenes Aand svæver over Landet. Gud var hans Hjelper, det maa man to Gange sige, thi da Edvard frysende opfoer imod ham, faldt han paa Skotlands Grændser i en dødelig Sygdom, der som den skotske Krønike siger, henrev ham den Anger eller Sacrament; og hans søvnagtige Eftermand Edvard den Anden lod Robert have god Tid til efterhaanden at indtage de fleste skotske Fæstninger, og i alle Maader forstærke sig. Endelig drog han vel med en talrig Hær, meest Leietropper, ind i Skotland, og fattedes Intet af hvad der hører til et vellystigt Hof, men omtrent Alt hvad der hører til en Helt og dygtig Konge, og medens han, i daarlig Tillid til sin Hærs Mangfoldighed, i Indbildningen alt saae Robert knust og hørde Leie-Skjaldene som fulgde ham, istemme Seiers-Sangen, laae Robert i gudelig Bøn, og satte sit Haab til Hærenes Herre. Det var ved den lille Flod Bannosborn som falder i Forth, ei langt fra Dumber, hvor Baliol mistede Skotlands Krone, at Bruus hjemlede sig den paa Sommer-Soelhvervs-Dagen 1311, Skotterne knælede før Slaget som hine ved Svarteraa, og opstode som de, men deres 239stolte Fjender faldt og reiste sig aldrig. Seieren var herlig, Edvard maatte hastelig flye over Havet, Skjalden som havde leiet ham sin Tunge, maatte besynges hans Nederlag, og Roberts Hær savnede ei mange Høvdinger, men Robert savnede en Ven, Ægidius af Argentin, og vilde heller høre Hærens Knur, end dølgge Sorgen over ham, der vel var engelsk født, men Skotte-Kongen huld og troe. Saa røber sig et Kongehjerte, og vel maatte Skotterne nu paa Rigsdagen i Air forsikke hans Børn den Trone, de maatte værdig beklæde, hvis de vare af hans Sæd. Alt viser ogsaa at det nordiske Folk i Skotland vaagnede med Bruus; Thomas Ranulf og Jakob Douglas, Roberts tro og kjække Venner, savnede, selv medens han var med en Hær i Irland, ikke Vaabenbrødre til Grændsernes Forsvar, og uagtet den gamle Opsætsighed gik lyslevende igjen paa Rigsdagen i Perth, hvor ikke saa faa Høvdinger som skulde vise

Hjemmel for deres Besiddelser, klappede paa deres Sværde, lærde man dog at der begyndte nu at komme Skik paa Staten, da de samme Høvdinge, grebne i forræderske Anslag, ei behøvede at tvinges ved en Hær, men kunde dømmes af en Ret — det saakaldte sorte Parlament. — Omtrent atten Aar efter Slaget ved Bannesboen døde*1329. Robert, og alt da havde Engelland opgivet Haabet om at tvinge Skotterne, og erkjendt deres Uafhængighed. Med Robert uddøde vel 240 ikke den ny fædrelandske Kæmpeaand, men at den ingeniende hvilede paa Rigets fleste Høvdinge, og var hos Folket i sin Barndom endnu, som David, Roberts Søn, dengang en femaars Dreng, det fik man alt for snart og grant at see, da Roberts Hjertens-Venner Ranulf og Douglas vare hensovne. Understøttet af Engellands tredje Edvard og i Ledtog med adskillige skotske Riddere, kom nu Johan Baliols Søn, Edvard med en Hær til Lands, slog en i Tal langt overlegen Hær,*1332. og indtog ved Skotters især Cumenidernes Bistand hardtad hele Landet, saa David maatte flye til Frankerig. Kun paa enkelte faste Borge der som Roberts Minde-Stene, trodsede hele Engellands Magt, saa man at det Helte-Kuld hans Aand havde avlet, ei var uddøet, men laae kun i et Svøb, hvoraf det daglig mere udviklede sig.